

Đi ăn đám giỗ Tục Hùng Vương

Tác Giả: Lê Bình

Chúa Nhật, 12 Tháng 4 Năm 2009 11:15

Trong văn hóa của người Việt không quan trọng ngày sinh nhật như người phương Tây. Đói và vì người Việt thì ngày Tết (ngày giỗ) là ngày quan trọng nhất. Sinh nhật chỉ có một lần khi đến năm (gọi là ngày thôi nôi) cúng kính linh đình, cơm canh rau quả thịt hoa quả bánh trái...v.v. Và sau đó không ai nhớ đến ngày sinh mà chỉ năm đến làm tiệc (có chăng là mời bạn bè, thành thạo theo tây phương), nhưng ngày Tết mới thật là quan trọng. Mỗi năm có đám giỗ một lần. Tết đến thì giỗ gia tiên chung để mời ông bà tiên về ăn Tết, còn những ngày cúng giỗ, kẻ cơm... mời người thân tiệc trong gia đình để tạ ơn và có riêng một ngày để cúng, để giỗ.

Đám giỗ của người Việt rất là quan trọng. Nhà thờ Họ thì cúng lần, mời gia đình thì cúng như một mâm cơm... Theo phong tục người Việt lấy ngày mất là quan trọng, cho nên ngày đó người thân trong gia đình đi thăm phụng dưỡng, làm cơm, dọn dẹp, sửa soạn như người bạn bè họ hàng. Đây cũng là dịp gặp mặt người thân trong gia đình trong dòng họ, họ phải để tâm người đã khuất. Vào dịp đó người ta thường tổ chức ăn uống (nhưng gọi là ăn giỗ) trước cúng sau ăn, cũng là để cho cuộc gặp mặt thêm đầm ấm cúng, kéo dài thời gian sum họp, kể chuyện tâm tình, chuyện làm ăn. Với ý nghĩa "Uống nước nhớ nguồn" vì thế đó được coi là thuôn phong tục.

Ngày giỗ theo Hán-Việt Tết Đìu là húy nhật hay kỵ nhật, tức là không niệm ngày mất của tiên ông bà, cha mẹ. Các cụ trong họ người Việt Cao Niên cho biết, ngày trước Lễ giỗ gọi là chính kỵ; chiều hôm trước lễ chính kỵ có lễ tiên thờ (nằm trước), con cháu sắm một ít lễ vật, dâng lên mời gia tiên nằm trước. Ngày xưa, ngày giỗ gia chủ mời bà con làng xóm ăn giỗ cả hai lễ tiên thờ và chính kỵ. sau này người ta giờ nên đi, chỉ cúng một lần nhưng với hương hoa trà rau quả cúng cả hai lễ. Theo nhiều người cao niên thì đúng theo phong tục thì trước ngày chết (lễ tiên thờ) phải cúng chiều, cúng đúng ngày chết (lễ chính kỵ) phải cúng buổi sáng.

Theo gia họ: "Ngũ đời mai thôn chôn", họ đến năm đời thì lễ đem chôn thôn chôn của cao tở đi mà nhấc lên thờ cúng khấn lên bậc trên rồi đem ông mời một mà thờ vào thôn chôn ông khấn. Theo nghĩa của tục (của huyền-9 đời-chín đời thành người đời): Cao, thờ, thờ, phụng (4 đời trên); chúng ta và: thờ, tôn, thờ tôn, huyền tôn (4 đời dưới). Như vậy là chỉ có 4 đời làm giỗ (cao, thờ, thờ, phụng) tức là kẻ, cơm (hay cơm), ông bà, cha mẹ. Tết "Cao" trở lên gọi chung là tiên thì không cúng giỗ nữa mà họp chung vào kẻ xuân thờ, hoặc phụng thờ vào ngày giỗ.

Trong tục lệ thờ cúng tiên, người Việt coi trọng việc cúng giỗ vào ngày mất (còn gọi là kỵ nhật) thờ cúng được tính theo âm lịch (hay còn gọi là ngày ta). Họ tin rằng đó là ngày con người đi vào cõi vĩnh hằng. Không chỉ ngày giỗ, việc cúng tiên còn được thực hiện để tạ ơn vào các ngày sóc (ngày tháng mất), ngày vọng (ngày rằm), và các dịp lễ Tết.

Đi ăn đám giỗ Tội Hùng Vương

Tác Giả: Lê Bình

Chúa Nhật, 12 Tháng 4 Năm 2009 11:15

Bên cạnh đó, vào những khi trong nhà có việc quan trọng như đám giỗ, sinh con, làm nhà, đi xa, thi cử..., người Việt cũng dâng hương, làm lễ cúng tế tiên đế cầu tiên phù hộ, hay đốt tiền khi công việc thành công. Việc thờ cúng tế tiên của người Việt là tín niệm tin người sống cũng như người chết đều có sự liên hệ mật thiết và hữu ích. Con cháu thì thăm hỏi, khấn cáo tín nhân. Tiên thì che chở đôn đốc hộ trợ, cho nên việc cúng giỗ là thức hi vọng mọi giao hảo giữa cõi dương và cõi âm.

Bàn thờ tiên bao giờ cũng đặt trên bàn thờ và trang trọng nhất trong nhà. Trên bàn thờ bày hương, đèn, bài vị hay hình ảnh người quá cố. Đồ cúng không thể thiếu hương, hoa, thức ăn, trà rượu, và đồ vàng mã. Sau khi tàn hương, đồ vàng mã đem đốt, đồ cúng gọi là "hoá vàng", còn chén rượu cúng thì đem rót xuống đồ vàng mã đã đốt. Sau khi cúng giỗ, gia đình dọn thức ăn vào cúng xong đồ cùng ăn, coi như hương lộc của tín nhân. Bên bệ thân thuốc cũng đồ cốm nếp, thức là đi ăn giỗ. Người ngoi thì nhà có "văn minh", sự khói nhang ám trong nhà cho nên việc cúng giỗ không đồ cốm hành nhà mà đem vào chùa...v.v. đó là thức thờ "hộ" do nhà chùa thức hi vọng. Thân nhân của người quá cố đã cúng tín vào chùa hay đình đồ đồ cốm hương vào vào những ngày khấn. Vì kính trọng tiên, người Việt coi việc tang ma là trọng sự, nên lễ nếp nếp việc thờ cúng tế tiên.

Chuyện cúng giỗ (có lẽ) người miền Bắc, miền Trung...rình rang và bài bản hơn(?) người miền Nam thì đám giỗ đơn sơ và mang nhiều ý nghĩa tập hợp bà con thân tộc, hàng xóm láng giềng. Người Nam Kỳ ít có nhà thờ họ, do con giòng trọng trọng coi nhà thờ của họ, và có ruộng vườn hương họ để cúng giỗ tiên. Miền Nam lễ cúng đình, Kỳ Yên là rình rang, là nếp đình nếp đám họ.

Vào ngày Âm lịch tháng 3 vừa qua, nhiều người đi ăn đám giỗ Tội của Quận Tây Ninh Tây. Giỗ Tội Hùng Vương. Đám cúng linh đình lắm, các bà khăn vành râu, y trang phức tạp áo xanh, áo đỏ trong tiếng chiêng trống rền vang, dâng hương hoa trà rượu lên bàn thờ, rồi đồ cốm. Không khác lễ Kỳ Yên. Cuộc kéo dài hơn 1 tiếng đồng hồ. Sau đó, đúng theo thức lễ mọi người đồ cốm nếp nếp ăn giỗ, gọi là thức lễ Tây.

Người chung bàn có các cụ trong họ Cao Niên, các ông chức sắc, nhân sĩ trong vùng. Bà ấm ngon lắm. Ngon thật tình. Hơn 10 bàn đồ cốm nếp ra trước nhà trên xuống nhà ngang, dọn trên nhà ăn sau bếp. Các ông, các bà đều tham dự. Nào thức luộc, canh cá thì là, thức heo quay, xôi gấc, bánh chưng, gỏi, cà ri... Mọi thức đồ nếp nếp...nhưng ăn hoài không hết... Nhưng thức ăn trên bàn nho nhỏ, xinh xinh rưng rưng gọi vài đồ là hết sự...vậy mà ăn hoài, ăn mãi...hơn chục người đồ nếp nếp mà ăn mãi vẫn không hết... Đúng là cảm Thức Sanh ăn hoài còn hoài. Không phải vậy đâu, vì đây là đám giỗ Tội cho nên trong đình đã có vài người tiếp thức ăn

Đi ăn đấm giở Tở Hùng Võng

Tác Giả: Lê Bình

Chúa Nhật, 12 Tháng 4 Năm 2009 11:15

liên tục. Nhưng người tiếp tục ăn đi lên đi xuống, đi qua đi lại như “hỏi đáp xuyên hoa”.... thì quay vĩa vĩa một ít thì đĩa lại đầy, tô cơm hơi lỏng lỏng thì đã có người “tiếp viên”, canh cá thì là, đĩa xôi gà, xôi gạo, xôi vò...củ vun cao. đầy tràn. Các củ vĩa ăn vĩa bàn chuyện thì s, nào phong tục nước Nam, nào lắng tâm của Hùng Võng ở Đền Hùng, Phú Thọ... Ôi biết củ man nào mà k, đây là dịp con cháu nghe chuyện đời xưa.

Bữa ăn xong thì ông “thầy”, tục là ông thầy giáo, đã mau mắn gọi mời khách mời một cái bánh chèo, một hộp bánh dẻo. Tích Bánh Chèo, Bánh Dẻo thì thầy Hùng Võng đứng k. Tôi. Một ông nói “Mình nghĩ làng bèo sông xá bèo”, một củ ông khác lại thêm “Đồ ăn, đồ nói, đồ gói mang v”. Mà đúng thì thầy v. Có là cái tục này có thầy Hùng Võng đúng nước chăng? Mà cũng có thầy ch có mình B nước ta mà thôi. Một ông Nam K nói “Trong Nam thì tui đâu có cái chiên đi ăn giở mà đem đồ về nhà bao giờ.” Anh tiếp “Hỏi nhà nào xóm có đấm giở thì tui kiếm con cá lóc, trái thơm, anh thì x đồ... đem đi ăn giở. Đi ăn giở là phải có cái gì đó đem theo ch đi tay không coi đâu có đồ.”

“Mà thôi, chuyện nay có khác chút đ như cũng không sao mà, có đi u ăn đấm giở ở VN sao mà vui lắm, anh nào anh n y b ra khi đấm giở là ngã t, xi n lui ch đâu có bình yên người im trên bàn im ru bà rù như v.”

Đồ ăn bi u cái bánh chèo vuông v củ ngon lành làm quà. Củ không đáng là bao, mà sao nghĩa tình đ n v y? Về nhà con cháu nó nhìn cái bánh th y l, b n củ nh vuông đ u, lá xanh m củ t mà...mà sao cái bánh nh b ng n a cái bánh bán ngoài ch? Củ t ra ăn th, củ nhà đ u khen ngon. Ch ng l ông Hùng Võng ban ph củ vào l củ t? Nhân đó, k cho đ a cháu nghe s tích cái bánh dẻo, bánh chèo. Đồ ăn dịp khoe tài hay ch v i má s p nh ở nhà.

Ngày xưa, đời Vua Hùng Võng thế 6, sau khi đánh dẹp xong giở Ân, vua có ý đ như truy n ngôi cho con. Nhân dịp đ u Xuân, vua mời họp các hoàng t l, b o r ng: "Con nào tìm đ củ tục ăn ngon lành, đ bày củ cho có ý nghĩa nh t, thì ta sẽ truy n ngôi vua cho".

Các hoàng t đua nhau tìm kiếm củ ngon v t l dâng lên cho vua cha, v i hy v ng mình l y đ củ ngọc vàng. Trong khi đó, người con trai thế 18 củ Hùng Võng, là Ti t Liêu (còn gọi là Lang Liêu) có tính tình hiền hu, l s ng đ o đ củ, hi u th o v i cha m. Vì m củ t s m, thì u ng củ i củ v, nên ông lo l ng không biết làm th nào.

Đi ăn đám giỗ Tả Hùng Võng

Tác Giả: Lê Bình

Chúa Nhật, 12 Tháng 4 Năm 2009 11:15

Một hôm, Tả t Liêu nếm mẩu ng thây có vị Thôn độn bèo: "Này con, vị t trong Trĩ i Đĩ t không có gì quý bẽng gồ o, vì gồ o là thĩ c ăn nuôi sũng con ngũĩ. Con hãy nẽn lĩ y gồ o nũp làm bánh hình tròn và hình vuõng, đĩ tũng hình Trĩ i và Đĩ t.

Hãy lĩ y lá bẽc ngoài, đĩ t nhân trong ruũt bánh, đĩ tũng hình Cha Mũ sinh thành." Tả t Liêu tũnh đũy, vô cùng mũng rũ. Ông làm theo lĩ i Thũn đũn, chũn gồ o nũp thũt tũt làm bánh vuõng đĩ tũng hình Đĩ t, bẽ vào chỗ chũng chín gũ i là Bánh Chũng. Và ông giũ xũi làm bánh tròn, đĩ tũng hình Trĩ i, gũ i là Bánh Đũy. Còn lá xanh bẽc ẽ ngoài và nhân ẽ trong ruũt bánh là tũng hình cha mũ yêu thũng đũm bẽc con cái.

Đũn ngày hũn, các hoàng tũ đũu đẽm thũ c ăn đũn bày trên mũm cũ. Ôi thũi, đũ cũ sũn hào hũ i vũ, nhiũ u món ngon lành. Hoàng tũ Tả t Liêu thũ chũ có Bánh Đũy và Bánh Chũng. Vua Hùng Võng lĩ y làm lũ hũ i, thũ Tả t Liêu đẽm chũyũn Thũn báo mũng kũ, giũ i thĩch ý nghĩa cũ a Bánh Đũy Bánh Chũng. Vua cha nũm thũ, thũ y bánh ngon, khen có ý nghĩa, bẽn truyũn ngũi Vua lĩ i cho Tả t Liêu con trai thũ 18.

Kũ tũ đũ, mũ i khi đũn Tũt Nguyẽn Đũn, thũ dân chũng làm bánh Chũng và bánh Đũy đũ dũng cúng Tũ Tiên và Trĩ i Đĩ t. (Cũ tích Viũt Nam).

"Thũt mũ, đũ a hành, cũ đũ i đũ. Cũy nũu, trũng phũo, bánh chũng xanh" mũ i đũ xuũn vũ thũ nhà nào, xũm nào mà chũng có bánh mũt, phũo, nũu, hoa quũ... Bánh chũng làm tũ gồ o nũp, đũ u xanh, thũt heo và gũi trong lá dong, lá chuũ... Bánh đũũ c làm vào các đũp Tũt và ngày mũng 10 thũng 3 Ấm lũch (giũ tũ Hùng Võng).

Ấn Tũt ẽ hũ i ngoũ i mà lòng thũ nhũ nhũng cái Tũt xũ a, nhũ vũ Tũt vũ i nhũng chiũ c bánh chũng đũũ c chũn lũ a cũ u kũ tũ chiũ c lá dong, đũn hũt nũp cái hoa vũng, đũ u xanh cho tũ i lũt tre. Ngày nay, tũ c nũ u bánh chũng ngày Tũt (có vũ) chũ còn là mũt nghi thũ c. Nhũng ngũũ i sũng tũ i các thành phũ lũn đũũng nhũ không có đũũ c cái cũ m giũc nũc đẽm giao thũ a ẽ mũ cúng quũy quũn quanh nũ i bánh chũng vũ i gia đĩnh. Giũ đũy, bánh chũng cho ngày Tũt mua tũ i các siũu thũ, chũ bũa. ẽ nũng thũn, hũũng vũ Tũt vũ n còn cũ m nhũn đũũ c phũn nào qua nũ i bánh chũng.

Thũt đũng là "Thũn cũ hũ i ngoũ i, tũm tũ i cũ hũũng" (LVĐ)

Đi ăn đám giỗ Tí Hùng Vũng Ng

Tác Giả: Lê Bình

Chúa Nhật, 12 Tháng 4 Năm 2009 11:15

Không khí ngày Tết bây giờ không còn thấy như các bà tết bắt như ngày giáp tết, nào rả lá dong, nào ngâm gạo, như trẻ con mới mới háo hức ngồi xem mẹ gói bánh; như già trẻ lớn bé ngồi trông nồi bánh chưng qua đêm, ngoài trời se lạnh, buổi giá không át được không khí ấm nóng quanh bếp lửa hồng.

Với nhiều thay đổi, chiếc bánh chưng là niềm hân hoan của ngày Tết sum họp, đoàn tụ. Nhưng chiếc bánh đẹp, dày dặn, vuông thành sắc cạnh dành riêng để bày bàn thờ cúng ông bà tổ tiên, Tết đến, xuân về, hình như những chiếc bánh chưng vẫn như cũ. Mẹ tôi chúng ta vẫn giữ văn hóa Tết này, những nguyên liệu làm bánh chưng vẫn vậy: gạo nếp, đậu xanh, nhân thịt, lá dong. Qua hình dáng chiếc bánh chưng, bánh dày, để ý nghĩa của hai chữ "vuông tròn" trong ngôn ngữ Việt.

Xưa bây giờ làm. Tôi hỏi người còn mẹ ai biết gói bánh chưng? Vào tháng 9 năm ngoái, tôi đi buổi lễ Kỉ Niệm Chu Niên của liên đoàn Hoàng Ng ở Bách Việt, mẹ tôi anh huynh trẻ trẻ đã chỉ dạy các em trong đoàn gói chiếc bánh chưng và đến đêm ngồi nấu bánh. Chiếc bánh vuông vẫn để như cũ để đem biếu tặng các quan khách người quốc tham dịp ngày lễ kỉ niệm có các ông Dave Cortese, Pete McHugh, Jose Esteves. Các anh chị huynh trẻ trẻ Hoàng Ng ở Bách Việt rủ tôi đi ngồi ở lễ kỉ niệm, đem các em bé Việt và tôi và Hùng Vũng Ng, cái thóc vua Hùng với 18 đời dòng họ, với huy hiệu ở Bách Việt trăm trẻ trẻ con, và con dân họ đó gọi nhau là Đàng Bào... Cùng mẹ tôi bào thai sanh trăm giờ Việt... để giáo dục các em bé Việt Nam trẻ "Bữa tôi thóc trẻ trẻ cùng, tuy trẻ trẻ khách giờ trẻ trẻ chung mẹ tôi giận" thì huynh chị cùng giờ trẻ "Gà cùng mẹ tôi chó hoài đá nhau".